

ВЫХАВАННЕ (Vyhavanne)

Любоў Уладыкоўская

Генеральны дырэктар, установа «Міжкультурны дыялог», Мінск, Беларусь;

стыпендыят праграмы Фулбрайта, Універсітэт Фларыды, Гейнсвіл, Штат Фларыда, ЗША

Што гэта?

Беларускі канцэпт *Выхаванне* (пацініцай -- *vyhavanne*) звязаны з паняццямі «гадаванне» і «адукацыя»; апісвае працэс фарміравання светапогляду, унутранага і індывідуальнага духоўнага свету, асабістых якасцяў дзіцяці або дарослага, дапоўненых сістэмай каштоўнасцяў сацыяльнай групы. *Выхаванне* літаральна азначае "выяўленне схаванага ўнутры" і аналагічнае лацінскаму *educere*: ідэнтыфікаваць штосьці патэнцыйна схаванае, дастаць яго і развіць. Падобныя тэрміны існуюць у польскай (*wychowanie*), украінскай (виховання) і іншых усходнееўрапейскіх мовах. *Выхаванне* апісвае сацыялізацыю шляхам фарміравання грамадскіх ідэалаў і каштоўнасцяў, уключаючы ўмацаванне асобнага пачатку і, такім чынам, павагі да асобы.

Дзе выкарыстоўваецца?

У тэарэтычным і практычным сэнсе выкарыстоўваецца ў адукацыі, навуцы, культуры, мас-медыя, рэлігіі. *Выхаванне* – галоўны інструмент фарміравання гістарычнай памяці, патрыятызму, культуры паводзін і дыялагічнага мыслення. У Беларусі і некаторых іншых краінах Усходняй Еўропы *Выхаванне* -- гэта комплекс актыўных мер і спосабаў распаўсюджвання неабходных ведаў пра сацыяльныя з'явы. *Выхаванне* можа выкарыстоўвацца для падтрымкі ідэй культурнай разнастайнасці ў процівагу некаторым

каланіяльным і савецкім стэрэатыпам. У негатыўным сэнсе *Выхаванне* можа быць выкарыстана для фарміравання некрытычнага мыслення.

Як суадносіцца з міжкультурным дыялогам?

Выхаванне садзейнічае ўмацаванню чалавечай, сацыяльнай і нацыянальнай салідарнасці, дэмакратычных каштоўнасцяў, развіццю культурнай ідэнтычнасці, міжкультурнага дыялогу і талерантнасці. Нягледзячы на магчымасці спрыяння глабальнаму мысленню, міжкультурнаму паразуменню, культурнай кампетэнтнасці і культурнаму плюралізму, камунікацыі разнастайных сацыяльных груп, партый і субкультур, *Выхаванне* можа садзейнічаць таксама кансерватызму, правінцыялізму, ідэалагічнай абмежаванасці. Каб пазбегнуць гэтага, *Выхаванне* павінна засяродзіцца на крытычным, адкрытым мысленні і ўключэнні чалавека ў кантэкст сусветнай культуры. *Выхаванне* выкарыстоўвае міжкультурны дыялог у якасці фундаментальнага базісу нацыябудавання і дэмакратычнай трансфармацыі.

Што належыць?

Належыць адшукаць баланс паміж захаваннем культурнай самабытнасці і адкрытым міжкультурным дыялогам на розных яго

узроўнях: індывідуальным, лакальным, рэгіянальным, нацыянальным, міжнародным, глабальным. Так як *Выхаванне* мае амбівалентныя (пазітыўныя і негатыўныя) магчымасці, важна выбраць канструктыўныя мэты.

Resources

Kuzio, T. (1998). *The politics of multiculturalism, the perils of multiculturalism: A theoretical and area studies approach to the former USSR*. Available: http://www.taraskuzio.net/Nation%20and%20State%20Building_files/1998_kuzio.pdf

Marples, D. R. (1999). National awakening and national consciousness in Belarus. *Nationalities Papers* 27(4), 565-578.